
OCENE IN POROČILA

Marko Stabej: *V družbi z jezikom*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko, 2010.

Zavod Trojina je v letu 2010 svoje dejavnosti okrepil z založništvom. Izdana je bila prva knjiga v zbirki Trojinski konj, znanstvena monografija Marka Stabeja *V družbi z jezikom*. V letu 2011 sta se ji pridružili še dve, še ena je napovedana, vse pa povezuje cilj zavoda, »zavzemanje za sodobno, ciljno usmerjeno jezikoslovno raziskovanje in za večjo sproščenost v javni in zasebni rabi slovenščine«.

Delo Marka Stabeja je zbirka sociolingvističnih zapisov tega avtorja (vsega skupaj 30), ki so sicer že bili objavljeni ali predstavljeni ob različnih priložnostih. Avtor tako v uvodniku odkrito pojasnjuje, da ne vidi pričujoče objave kot sintetičen, teoretsko, gradivno in podatkovno podkovan pogled na sodobno slovensko jezikovno situacijo, kljub temu pa lahko mirno ocenimo, da gre za zelo aktualno, zanimivo in v slovenskem prostoru prepotrebno zbirko branj o slovenščini in njeni družbeni vlogi nekoč, danes in v prihodnje. Tematsko se namreč ukvarja z vprašanji, s katerimi imamo opraviti skorajda vsak dan, ne samo jezikoslovci, ampak vsi govorci slovenščine, in o katerih velikokrat zasledimo mnenja in hitre zapise ob raznih priložnostih, le redko (če sploh) pa o njih kdo strokovno in argumentirano razpravlja tako kot avtor. Gre za vprašanja večjezičnosti, položaja slovenščine v razmerju z drugimi jeziki in slovenščine kot tujega jezika, razna

vprašanja jezikovne politike v Sloveniji in zakonskega urejanja slovenščine, vprašanja zgodovinske vloge slovenščine pri oblikovanju slovenske narodne enotnosti, avtor pa se ustavi tudi ob vprašanih jezikovnih tehnologij, slovenistike kot vede in še nekaterih drugih. O vsem tem piše v bralcu dostopnem, predvsem pa tudi retorično nadvse spretne in všečnem slogu.

Osnovna kvaliteta, s katero je prežeto celotno pisanje, je preseganje stereotipov v odnosu do slovenskega jezika. Namesto tega skuša bralec in sebi razložiti, zakaj nastajajo na eni strani vzorci tako imenovanega malomarnega odnosa do jezika, ki se kaže predvsem v hitri pripravljenosti za preklapljanje v tuji jezik (četudi samo receptivno) ali prevzemanje tujejezikovnih vzorcev ali izrazja. Po drugi strani pa najde bralec tudi razlago za pretirano zaščitniško držo do jezika, izhajajočo iz zgodovinske vloge in bojev za status slovenščine. Avtor tak pretirano obrambni položaj sam pri sebi temeljito izpraša in z odličnim občutkom za pragmatično razsežnost jezikovne rabe hitro sprevidi, da vodi v kontraučinek zelenemu. Vendar zaradi tega ne pristane pri pasivnem sprejemanju slovenščine kot nečesa samoumevnega, kar je dano in se bo razvijalo samo po sebi naprej, nasprotno, na nevarnost takega odnosa eksplicitno opozarja. Vendar namesto prisile prisega na veselje, namesto biča pa ponudi znanje, ka-

terega temelj so sodobna infrastruktura za slovenski jezik, dobra šolska vzgoja, kvalitetni učbeniki in priročniki ter jezikoslovne raziskave.

Že iz zgoraj zapisanega je razbrati še eno lastnost avtorjevega pisanja, ki jo velja posebej izpostaviti: ima izredno sposobnost za zaznavanje slabosti, šibkih točk, za kritiko. Tako hitro zazna in opozori na razliko med deklarativno zapisanim (na primer v zakonih ali drugih pravnih aktih) in dejansko uresničenim, prav tako tudi izpostavi nevarnosti sicer pozitivnih namer in ne zapada v nekritično navduševanje. Vse to je mogoče seveda tudi zato, ker več kot odlično in ne samo iz knjig, ampak tudi iz lastnih izkušenj in udejstvovanja pozna stvari, o katerih piše.

Razprave, zbrane v monografiji *V družbi z jezikom*, ne predstavljajo in ne temeljijo na sociolingvističnih podatkih o rabi slovenščine, to niti ni avtorjev namen, že sam pa zazna (na primer na strani 115), da tega v Sloveniji zelo primanjkuje. Temu lahko le pritrdimo in si zaželimo, da se to kmalu spremeni. Prav tako se avtor osredotoča samo na situacijo slovenščine,

čeprav bralca občasno le zamika, da bi si razširil obzorja in izvedel tudi, kako se s podobnimi vprašanji srečujejo in jih rešujejo drugod. Nekajkrat se določene misli ali odseki precej ponovijo v različnih razpravah, to bralca morda malce zmede, vendar se je temu težko izogniti glede na zasnovno monografije. Ob raznorodnosti zbranih zapisov pa bi bila bralcu pri vsakem od njih poleg letnice objave v pomoč tudi uvodna informacija, ob kateri priložnosti je nastal.

Povzamemo lahko, da gre za nadvse kvalitetno sociolingvistično delo o aktualnih vprašanih slovenščine, zanimivo za najširši krog bralcev, tako strokovnih kot laičnih, tako tistih, ki prisegajo na braniteljsko držo do slovenščine, kot tistih, ki so do njenega položaja bolj ravnodušni, pa seveda tudi za vse tiste, ki že delijo avtorjev pogled na naš jezik.

Darinka Verdonik
Univerza v Mariboru,
Fakulteta za elektrotehniko,
računalništvo in informatiko,
Center za jezikovne tehnologije
darinka.verdonik@uni-mb.si